

3. Грунина Э.А. Некоторые вопросы синтаксиса сложноподчиненного предложения в современном литературном узбекском языке. *Исследования по сравнительной грамматике тюркских языков*. Т III. Синтаксис. М. : Наука, 1961. С. 157.

4. Ислямов А. Татар тильнинь грамматикасы. Къысым синтаксис. Симферополь : Кърым АССР девлет нешрияты, 1940. 120 с.

5. Мусаев К.М. К истории союзов в тюркских языках. *Советская тюркология*. 1980. № 6. С. 8.

6. Сучасна українська літературна мова – Шевчук С.В. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/10987--28-skladnopdryadn-rechennyu-nerozchlenovano-strukturi.html> (дата звернення 26.07.2022)

7. Усеинов С. М. Русско-крымскотатарский словарь. Симферополь : Издательский дом «Тезис» 2007. 640 с.

8. Усеинов С. М. Къырымтатарджа-русча-украиндже лугъат. Тертип этиджи: Акъмесджит : «Тезис» нешрият эви, 2008. 836 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-71>

Ренська А. Д.

*студентка Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Науковий керівник: Теряєв Д. О.

*кандидат філологічних наук, доцент
Навчально-науковий інститут філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

АКУСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ

В умовах повномасштабної агресії РФ проти України важливими є патріотичні, надихаючі вірші. Об'єктом нашого дослідження обрано вірш Тараса Шевченка «Заповіт» (1845) у перекладі кримськотатарською мовою Ешреф Шем'ї-Заде [1, с. 231]. «У творі відображено складну гаму почуттів – від спокійних особистих роздумів автора до полум'яних закликів боротися за ідеали волі» [3, т. 1, с. 231]. Цей вірш надихав під час визвольних змагань, у боротьбі з німецько-фашистськими та советськими військами у Другій світовій війні та продовжує надихати народи України у війні з рашистами сьогодні.

Вірші Тараса Шевченка кримськотатарською мовою

Предмет дослідження – акустичні особливості звучання перекладу. Сучасні технології дозволяють побачити звучання й об'єктивно його проаналізувати. Наше дослідження проводилося із застосуванням комп'ютерної програми Sound Forge Pro 14.0. та поділялося на етапи: 1) відібрано текст кримськотатарською мовою; 2) прочитано та записано на комп'ютері звучання тексту; 3) проведено слуховий, візуальний та параметричний аналіз звучання перекладу.

У результаті нашого експериментально-фонетичного дослідження виділено блоки акустичних характеристик: 1) сегментація тексту на вірші та слова; 2) параметри тривалості тексту та слів; 3) показники амплітуди віршів, слів, складів; 4) акустична картина римування.

«Вірш – 1) елемент ритмічного мовлення у літературному творі, основна одиниця віршованого ритму. Подеколи збігається з віршовим рядком, але в жодному разі не повинен з ним отожднюватися, тому що ці поняття різного плану. 2) система поетичного мовлення, що має іманентні закономірності внутрішньої ритмічної організації та структури, де особлива роль належить ритмічним акцентам, альтернанси, анакрузи, віршові розміри, клавзули, рими, строфи тощо. Властива віршованому мовленню емоційна піднесеність позначається на інтонаційній самостійності окремих фразових відтінків, підвищує функцію павз, посилює милозвучність, увиразнює естетичну вартість поетичного твору.» [2, с. 130]. На рис. 1 подано комп'ютерну осцилограму звучання вірша кримськотатарською мовою.

Рис. 1.

Слуховий, візуальний та параметричний аналізи звучання «Заповіту» кримськотатарською мовою показали: 1) загальна тривалість вірша становить 42.570 мс; 2) при 24 типографських рядках сегментується на 12 акустичних фрагментів – віршів, які закінчуються словами, що римуються.

«Рима – суголосся закінчень у суміжних та близькорозташованих словах. Рима як звукове, а не графічне явище, охоплює ритмічний акцент і наступні за ним звуки» [2, с. 592]. На рис. 2 подано комп'ютерні осцилограми, на яких відображено акустичну картину слів, що

римується, параметри тривалості у мілісекундах (мс) та максимальної амплітуди наголошених голосних.

Рис. 2.

Слуховий, візуальний та параметричний аналізи показали, що у вірші, який звучить кримськотатарською мовою, фіксуються:

1) хвилеподібне зростання та спад показників тривалості слів, що римуються;

2) зростання тривалості від мінімальних показників 557 мс (*багърына*) до максимальних 964 мс (*алла-тааляъа*) та спад до мінімуму тривалості 520 мс (*мени де*);

3) хвилеподібний розвиток амплітуди: поступовий спад від збільшеного початкового показника -13 (*багърына*) до мінімальних параметрів -15,9 (*акъкъаныны*) – зростання до максимальних показників -12,3 (*узерииден*) – спад до мінімальних параметрів -15,4 (*къабримден*) – поступове зростання до максимуму -12 (*кунълерде*) – спад до -13 (*мени де*) у кінці вірша;

4) максимальна тривалість (964 мс) відрізняє слово *алла-тааляъа*;

5) максимальна амплітуда (-12) зосереджена на слові *кунълерде*.

Висновок. Схожі, подібні акустичні картини, параметри тривалості та показники амплітуди слів, що римуються, їхнє рівномірне повторення, яке ґрунтується на внутрішній співмірності, створює ритм вірша.

Список використаних джерел:

1. «Заповіт» Тараса Шевченка мовами народів світу. Київ: Київський університет, 2014. 311 с.

2. Літературознавчий словник-довідник. Київ: Академія, 1997. 748 с.

3. Шевченківський словник. У 2-х томах. Київ: Головна редакція УРЕ, 1976.